

Nada Cvijetinović, viši bibliotekar
Muzej istočne Bosne Tuzla

BIBLIOTEKA MUZEJA ISTOČNE BOSNE TUZLA

Abstract

U radu je predstavljeno djelovanje Biblioteke Muzeja istočne Bosne Tuzla, sa osvrtom na njeno osnivanje i sam razvoj Biblioteke Muzeja. Kako se razvijao Muzej, razvijala se i sama biblioteka unutar muzeja. Biblioteka Muzeja istočne Bosne posjeduje više od 15. 000 naslova najvećim dijelom stručne literature iz oblasti historije, arheologije, etnologije, umjetnosti, muzeologije, biologije, geografije. Većina bibliotečkog fundusa nabavljena je putem razmjene sa oko 300 muzeja, zavoda za zaštitu spomenika, biblioteka, arhiva, fakulteta iz Bosne i Hercegovine, Slovenije, Hrvatske, Crne Gore, Srbije, Makedonije, Austrije, Belgije, Bugarske i dr. Muzej istočne Bosne je kroz izdavačku djelatnost, pored časopisa „Članci i građa za kulturnu historiju istočne Bosne“, objavio veliki broj izložbenih kataloga, muzejskih vodiča, te stručnih knjiga i monografija. S ciljem da materijal pojedinih zbirki bude dostupan široj javnosti, pokrenuto je štampanje muzejskog časopisa „Članci i građa za kulturnu historiju istočne Bosne“, čiji je prvi broj objavljen 1957. godine

Ključne riječi: muzeji, muzejske biblioteke, specijalne biblioteke, muzejski časopis, Muzej istočne Bosne Tuzla

Uvod

Muzej u Tuzli osnovan je 1947. godine, odlukom Gradskog odbora kao Muzej narodnooslobodilačke borbe. S tim u vezi, prvi počeci skupljanja pisanog materijala bili su vezani za temu narodne revolucije. Nakon toga, djelatnost Muzeja se proširuje na skupljanje materijala iz oblasti arheologije i etnologije. Materijal se prikuplja u vidu poklona od pojedinaca i organizacija. Pored problema sa stručnim kadrom, postojali su problemi i materijalne prirode, kao i nedostatak prostora zbog čega je Muzej bio zatvoren od 1951. do 1953. godine. Početkom 1962. godine prema Rješenju i uz finansiranje Sreza Tuzla, Muzej nastavlja sa radom kao Muzej istočne Bosne Tuzla, sa zadatkom da istražuje i prikuplja materijal i građu iz oblasti arheologije, etnologije, historije (posebno NOB-a) i umjetnosti sa područja cijele sjeveroistočne Bosne.

Muzejska biblioteka

Pored istraživanja i proučavanja područja sjeveroistočne Bosne, rekognosciranja terena, sistematskog sakupljanja, sređivanja i inventarisanja muzejskog materijala, obavljana su i značajna arheološka iskopavanja. Muzej je nastojao da materijal iz pojedinih svojih bogatih zbirki, učini dostupno građanima. Tako je počev od osnivanja, muzejski materijal povremeno bio predstavljen u vidu izložbi.

Biblioteka Muzeja ostvaruje razmjenu sa preko 300 institucija i ustanova kulture širom Evrope i svijeta. Pored razmjene biblioteka svoj knjižni fond uvećava poklonima i namjenskom kupovinom. U svom fondu, među specijalnom literaturom iz oblasti kojom se Muzej bavi, nalaze se izuzetno vrijedna i raritetna izdanja. Među najstarije spadaju: RAD – Zbornik Jugoslovenske znanosti i umjetnosti, Zagreb iz 1867. godine i dalje; zatim Glasnik Srpskog učenog društva, Beograd iz 1875.godine; Glasnik Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine, Sarajevo od 1889. godine; Diplomatički zbornik, Zagreb iz 1906. godine, te mnoga druga vrijedna djela sa kraja XIX i početka XX vijeka. Godine 1975. Muzej je izdao monografiju „Devedeset godina industrijekse proizvodnje soli U Tuzli“. Deset godina kasnije 1985. godine povodom jubileja sto godina od osnivanja prve fabrike soli u Tuzli, Muzej je izdao monografiju „Sto godina fabrike soli Tuzla“.U Muzeju su od samog početka radili vrhunski stručnjaci iz oblasti kojom se Muzej bavi. Tako je 1976. godine Muzej objavio doktorsku disertaciju arheologa Milice D. Kosorić pod nazivom „Kulturni, etnički i hronološki problemi ilirskih nekropola Podrinja“. Zatim, 1991. godine Muzej je objavio doktorsku disertaciju etnologa Saliha Kulenovića „Gračanica i okolina – antropogeografske i etnološke odlike“, a 1995. godine izdata je i „Etnologija sjeveroistočne Bosne, rasprave – studije – članci“, dr. Saliha Kulenovića. Biblioteka Muzeja je kao i većina muzejskih biblioteka, zatvorenog tipa. Usluge biblioteke koriste, pored kustosa Muzeja, uglavnom učenici srednjih škola, studenti sa Odsjeka historije Filozofskog fakulteta u Tuzli i Odsjeka geografije sa Prirodno-matematičkog fakulteta u Tuzli, kao i njihovi profesori za izradu seminarskih, maturalnih, diplomskih, stručnih i magistarskih radova i doktorskih disertacija.

Međutim, s ciljem da se proučavanje pojedinih arheoloških lokaliteta i širih problema iz ove oblasti, kao i ostalih oblasti i djelatnosti, na području sjeveroistočne Bosne zajedno sa rezultatima rada stave na uvid i budu dostupni široj javnosti, pokrenuto je izdavanje stručnog muzejskog časopisa, pod nazivom „Članci i građa za kulturnu historiju istočne Bosne“. Prvi broj časopisa objavljen je 1957. godine. Za muzejski časopis „Članci i građa za kulturnu historiju istočne Bosne“ pisali su mnogi eminentni naučnici i stručnjaci, poput Milice Baum, dr. Milice D. Kosorić, Ivan Puš, dr. Alojz Benac, dr. Borivoj Čović, dr. Milenko Filipović, dr. Đuro Basler, dr. Ivo Bojanovski, dr. Adem Handžić, Šefik Bešlić, dr. Salih Kulenović, Tonči Grbelja, dr. Enver Imamović, dr. Bego Omerčević i mnogi drugi. Pokretanje muzejskog časopisa „Članci i građa za kulturnu historiju istočne Bosne“, otvorilo je široke mogućnosti za saradnju sa srodnim institucijama u zemlji i svijetu. Časopis je u neku ruku postao legitimacija sjeveroistočne Bosne, o čemu govori vrlo razvijena razmjena publikacija, čime se s jedne strane obogaćuje bibliotečki fond Muzeja, a s druge strane omogućava istraživački rad osobama koje su fizički udaljeni od ovog podneblja. Iako zamišljen kao godišnjak, muzejski časopis nije bilo moguće štampati svake godine zbog niza problema, prvenstveno finansijske prirode. Samoprvih pet brojeva od 1957. do 1962. godine izlazilo je redovno, dok su ostali brojevi izlazili periodično, po potrebi i mogućnosti.

Biblioteka Muzeja istočne Bosne saraduje sa velikim brojem muzejskih biblioteka i institucija širom Evrope i svijeta, kao što su Österreichische Nationalbibliothek, Wien; Trabajos de prehistoria, Španija; zatim muzeji i biblioteke iz Danske, Velike Britanije, Italije, Njemačke, Rumunije, Bugarske, Poljske, Hrvatske, Slovenije, Srbije, čak iz Indije i Meksika i još mnogih drugih zemalja. Redovnu razmjenu imamo sa svim muzejima u Bosni i Hercegovini, te sa Akademijom nauka i umjetnosti Bosne i hercegovine (Godišnjak, Centar za balkanološka

ispitivanja, i dr), Orijentalnim institutom u Sarajevu i Arhivom Tuzlanskog kantona. Kako naš časopis „Članci i građa za kulturnu historiju istočne Bosne“ nije izlazio u periodu od 1992. – 1995. godine zbog ratnih dejtava, koja su se događala u našoj zemlji, tako je i razmjena publikacija donekle stala. Nakon rata počeli smo dobijati publikacije iz inostranstva, ali muzej nije bio u mogućnosti slati muzejski časopis u inostranstvo, jer nije bilo dovoljno materijalnih sredstava za štampanje pomenutog časopisa, tako da je razmjena bila jednosmjerna. Tek od 2002. godine, kada je izašao 17-ti broj muzejskog časopisa nastavili smo saradnju sa muzejima i naučnim institucijama u Italiji, Španiji, Njemačkoj, Austriji, Sloveniji, Srbiji, Hrvatskoj, Poljskoj Rumuniji, Sjedinjenim Američkim Državama i drugim zemljama. Biblioteka Muzeja istočne Bosne ima niz problema koji otežavaju nesmetan rad po savremenim i bibliotečkim standardima. Prije svega to je nedostatak adekvatnog prostora za smještaj i zaštitu bibliotečkog fonda. Muzej istočne Bosne se sa svim svojim eksponatima i knjigama od samog osnivanja 1947. do 2004. godine selio čak 19 puta u razne neuslovne prostore i objekte. Danas se Muzej nalazi u objektu bivše Interne bolnice, koju je 2004. godine dobio na trajno korištenje od Općine Tuzla. Biblioteka Muzeja je u sadašnju zgradu preseljena u avgustu 2016. godine, a do tada je bila smještena u prizemlju zgrade Službe za zapošljavanje Tuzlanskog kantona. Idejnim rješenjem i izvedbenim projektom adaptacije zgrade Muzeja, planiran je adekvatan prostor za smještaj biblioteka sa čitaonicom koja bi bila opremljena računarskom opremom, kako bi korisnicima olakšali korištenje i pretraživanje bibliotečke građe. Projektom adaptacije objekta Muzeja poseban je akcenat dat na zaštitu muzejskih eksponata i knjiga od atmosferskih i bioloških uticaja. Planirano je da se prostor biblioteke, zbog svojih raritetnih izdanja, opremi specijalnim instrumentima za stvaranje odgovarajućih mikro klimatskih uslova za čuvanje i zaštitu bibliotečkog fonda, prvenstveno od gljivičnih štetočina. Trenutno je muzejska biblioteka smještena u prizemne prostorije zgrade Muzeja i 2018. godine bibliotečki fond smješten je po rednim brojevima, odnosno primjenjen je formalni smještaj. U povodu 70 godina rada Muzeja istočne Bosne u Tuzli, 2017. godine objavljena je Monografija Muzej u Tuzli. U Monografiji koju je izdao Muzej predstavljena su sva muzejska odjeljenja sa opisima i građom samih odjeljenja. Takođe je je istaknut najvažniji zadatak i cilj kome teže i direktor i svi uposlenici Muzeja, a to je nastavak adaptacije i rekonstrukcije muzejske zgrade, kako bi Tuzla i Tuzlanski kanton imali jedan savremen i reprezentativan muzej dostojan blaga koje generacije muzealaca sedamdeset godina prikupljaju, proučavaju i čuvaju za buduće naraštaje.

U narednom periodu osnovni zadatak rada biblioteke, pored skupljanja bibliotečke građe i rada sa korisnicima usluga, bit će na inventarisanju bibliotečkih jedinica u sistemu COBISS i preventivnoj fizičkoj zaštiti odnosno konverzaciji. Muzej istočne Bosne je 2.10.2021. godine sklopio Ugovor o punopravnom članstvu Biblioteke u bibliotečko-informacionom sistemu COBISS.BH, radi umrežavanja u jedinstvenu bibliotečku bazu podataka, radi brže i jednostavnije komunikacije i interakcije između korisnika i bibliotečkog fonda. Na rješavanju problema muzejskih biblioteka trebalo bi raditi sistematski, kroz rješavanje statusa samih muzeja, kao kulturno naučnih institucija, koje su čuvari kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa naroda Bosne i Hercegovine.

Vizija Biblioteke Muzeja istočne Bosne

Biblioteka Muzeja kako smo već naveli spada u specijalne biblioteke i zatvorenog je tipa, čija je osnovna djelatnost plansko i sistematsko prikupljanje, stručnu obradu, čuvanje i predstavljanje bibliotečke građe. Danas Moderna biblioteka treba da radi na uvođenju savremenih informacijsko – komunikacijskih tehnologija radi lakšeg pristupa bibliotečkoj građi koja se nalazi u fundusu Muzeja.

Objekat u kojoj je smješten Muzej danas, nalazi se na elitnoj lokaciji u neposrednoj blizini historijskog jezgra grada, sa 2.000 m² površine. Uz namjensku adaptaciju i rekonstrukciju zgrade, pruža se mogućnost za smještaj i prezentaciju muzejskog blaga, prema svjetskim muzeološkim standardima.

U budućoj adaptiranoj zgradi Muzeja istočne Bosne biće postavljena stalna izložba koja će pratiti kontinuitet života na prostoru istočne i sjeveroistočne Bosne, od prahistorije do savremenog doba. Za svako muzejsko odjeljenje će biti obezbijeđen odgovarajući prostor, kako za stalne postavke, tako i za depoe, u kojima treba osigurati optimalne uslove za čuvanje eksponata. U okviru stalne arheološke postavke biće izloženi materijalni ostaci pronađeni na arheološkim lokalitetima istočne i sjeveroistočne Bosne, koji svjedoče o naseljenosti ovih prostora kroz sve periode prahistorije: paleolit, neolit, bakarno, bronzano, željezno doba, antika i srednji vijek. Na etnološkoj izložbi biće predstavljena kultura i tradicija Bošnjaka, Srba i Hrvata, kao i ostalih naroda koji vijekovima žive na ovim prostorima. Bogata lepeza narodnih nošnji, nakita, veza i drugih predmeta vezanih za svakodnevni život Bošnjaka, Srba i Hrvata, koji se mogu vidjeti samo još u muzejima. Vezano za historijsko odjeljenje biće izložen historijski materijal koji govori o periodu osmanske vlasti na ovim prostorima, zatim periodu Austro-Ugarske uprave, drugom svjetskom ratu, period socijalističke izgradnje i period odbrambeno-oslobodilačkog rata. U novoj zgradi Muzeja biće izložena veoma vrijedna zbirka umjetničkih djela, slikara koji su živjeli i radili u Tuzli: Đorđe Mihajlović (prvi bosnakohercegovački akademski slikar, Adela Ber, Anka Beštal, Vojo Dimitrijević, Memo Suljetović, Mensur Dervišević, Franjo Leder, Ismet Mujezinović i mnogi drugi. Pored svih muzejskih odjeljenja biće smještena i muzejska biblioteka. U novom prostoru stvorićemo pogodnije uslove za smještaj biblioteke i čitaonicu koju će, osim muzejskih radnika moći koristiti i svi zainteresovani. Namjera nam je da u novoj muzejskoj zgradi, Muzej istočne Bosne dovedemo na nivo savremenih evropskih muzeja. Za sve ovo potrebna nam je pomoć kako Vlade Tuzlanskog kantona kao osnivača, tako i Grada Tuzle. Cilj nam je sačuvati tradiciju i kulturno naslijeđe naših predaka i upoznati ih sa novim generacijama.

Zaključak

Muzejska biblioteka svoj stručni fond uvećava redovnom razmjenom, poklonima i namjenskom kupovinom. Osnovni zadatak rada biblioteke, pored skupljanja bibliotečke građe i rada sa korisnicima, bit će na inventarisanju bibliotečkih jedinica u sistemu COBISS i konzervaciji dijela. Učlanjenjem u sistem COBISS, muzejskoj biblioteci šire se mogućnosti za dalji rad sa ostvarivanjem brže i jednostavnije komunikacije između korisnika i bibliotečkog fonda.